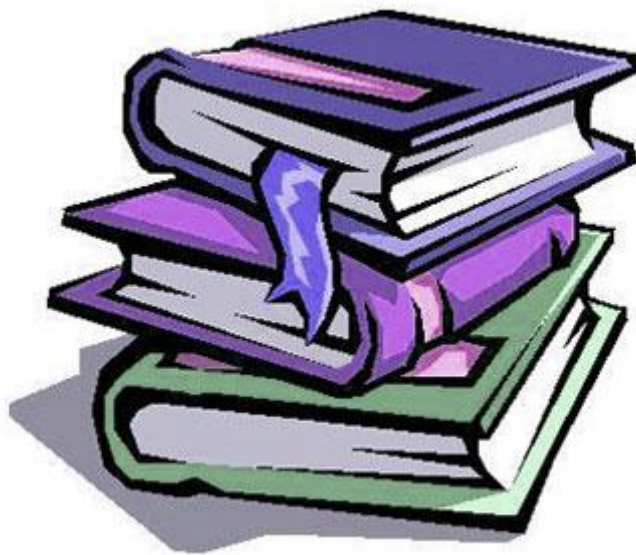

บทอาขยานภาษาไทย

(ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๔-๖)

บทหลัก

- ❖ นมัสการมาตาปิตุคุณ
- ❖ นมัสการอาจารย์คุณ
- ❖ อิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง
- ❖ ลิลิตเลงฟ้าย
- ❖ มหาเวชสันดรชาตก กัณฑ์มัทรี

นมัสการมาตาปิตุคุณ

ข้าขอนบชนกคุณ
ผู้กอบบุญคุณพูน
พุ่มพักทนุถนอม
แสนอยากเท่าไรๆ
ตรากทนระคนทุกข์
ปกป้องซึ่งอันตราย
เปรียบหนักชนกคุณ
ใหญ่พื้นพสุธรรา
เหลือที่จะแทนทด
แท้นุชไฉนอัน

ชนนี้เป็นเกล้ามูล
ผดุงจบเจริญวัย
บ บำราศนิราไกล
บ คิดอยากร่ำบากาย
ถนอมเลี้ยง ฤ ฐวาย
จนได้รอดเป็นกายา
ชนนี้คืออภุชา
ก็ บ เทียบ บ เทียมทัน
จะสนองคุณนันท
อุดมเลิศประเสริฐคุณ

พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร)

นมัสการอาจารย์คุณ

อนึ่งข้าค้ำับน้อม	ต่อพระครูผู้การุณ
โอบเอื้อและเจือจุน	อนุสาสน์ทุกสิ่งสรรพ
ยัง บ่ ทราบก็ได้ทราบ	ทั้งบุญบาปทุกสิ่งอัน
ชี้แจงและแบ่งปัน	ขยายอรรถให้ชัดเจน
จิตมากด้วยเมตตา	และกรุณาบ่เอียงเอน
เหมือนท่านมาแก้มกษัตริย์	ให้ฉลาดและแหลมคม
ขจัดเขลาบรรเทาโม-	หะจิตมืดที่งุนงง
กัฏฐา ณ อารมณ์	ก็สว่างกระจ่างใจ
คุณส่วนนี้ควรนับ	ถือว่าเลิศ ณ แดนไตร
ควรนึกและตรึกใน	จิตน้อมนิยมนม

พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร)

อิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง

ว่าพลางทางชมคณานก	โผนผกจับไม้อิงมี
เบญจวรรณจับวัลย์ชาติ	เหมือนวันพีไกลสามสุดามา
นางนวลจับนางนวลนอน	เหมือนพีแนบนวลสมจรจินตะหรา
จากพรากจับจากจันรรจา	เหมือนจากนางสการะวาตี
แขกเต้าจับเต้าร้างร้อง	เหมือนร้างท้องมาหยารัศมี
นกแก้วจับแก้วพาที	เหมือนแก้วพีทั้งสามส่งความมา
ตระเวนไฟร่อนร้องตระเวนไฟ	เหมือนเวรใดให้นิราศเสนาหา
เค้าโมงจับโมงอยู่เอกา	เหมือนพีนับโมงมาเมื่อไกลนาง
คับแค้นคับแค้นโดยเดียว	เหมือนเปล่าเปลี่ยวคับใจในไฟรกว้าง
ชมวิหคนกไม้ไปตามทาง	คะนึ่งนางพลางรีบโยธี

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

ลิลิตเลงฟ้าย

เบื่องนั้นนฤนาถผู้	สยามินทร์
เปี่ยงพระมาลาผิน	ห่อนพ้อง
ศัตราวุธอรินทร์	ธาตุก องค์เอย
เพราะพระหัตถ์หักป้อง	ปัดด้วยขอทรง
บัดมงคลพ่าห์ไท่	ทวารัถิ
แว้งเหวี่ยงเปี่ยงเศียรสะบัด	ตกได้
อุกคลูกพลุกเอยังค์	คอกช เศึกแฮ
เบนป่ายหงายแขนให้	ท่วงท้อทีลอย
พลอยพล้ำเพี้ยกดำท่าน	ในรณ
บัตราชฟาดแสงพล	ฟ้ายพื่อน
พระเดชพระแสงดล	เผด็จคู่ เจ็ญแฮ
ถนัดพระอังสาซ้อน	ขาดค้ำวโดยขวา
อุรารานร้าวแยก	ยลสยบ
เอนพระองค์ลงทบ	ท้าวคั่น
เหนือคอกชซอนชบ	ล้งเวช
วายชีวาตม์สุดสิ้น	สู้ฟ้าเสวยสวรรค

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

มหาเวสสันดรชาตก กัณฑ์มัทรี

...”จึงตรัสว่าโอ้อ้อเวลาปานฉะนี้เอ๋ยจะมีดีก่ขึ้น จวนจะสิ้นคืนก่อนรุ่งไปเสียแล้ว หรืออะไรไม่รู้เลย พระพายรำเพยพัดมารี้อยู่อยู่เฉื่อยนิว ออกเมนี้ให้อ่อนนิวสุด ละห้อย ทั้งดาวเดือนก็เคลื่อนคล้อยลงลับไม้ สุดที่แม่จะติดตามเจ้าไปในยามนี้ ผูลิงค่างบ้างชนิที่นอนหลับ ก็กลิ้งกลับเกลือกตัวอยู่ยั่วเย้า ทั้งนกหกก็จ้วเจียเหงาเจียบ ทุกรวงรัง แต่แม่เทียวเซซังเสาะแสวงทุกแห่งห้องหิมเวศทั่วประเทศทุกราวป่า สุดสาย นัยนาที่แม่จะตามไปถึงแล สุดโสตแล้วที่แม่จะจับทราบฟังสำเนียง สุดสุรเสียงที่แม่ จะรำเรียกพิไรร้อง สุดฝีเท้าที่แม่จะเยื้องย่องยกย่างลงเหยียบดิน ก็สุดสิ้นสุดปัญญาสุด หาสุดค้นเห็นสุดคิด จะได้พานพบประสปรอยพระลูกน้อยแต่สักนิดไม่มีเลย จึงตรัส ว่าเจ้าดวงมณฑาทองทั้งคู่ของแม่เอ๋ย หรือว่าเจ้าทิ้งขว้างวางจิตไปเกิดอื่น เหมือนแม่ ผันเมื่อคืนนี้แล้วแล...”

เจ้าพระยาคลัง (หน)

บทเลือก

- ❖ นิราศพระบาท
- ❖ สวรรค์ชั้นกวี
- ❖ ธรรมชาติระสมะสงคราม
- ❖ อิเหนา ตอนสังคามาระตาแต่งถ้ำ
- ❖ มงคลสูตรคำฉันท์

นิราศพระบาท

พื้นผนังหลังบัวที่ฐานปัทม์
หยิกขยุ่มกุ่มวาสุกรีก่า
ใบระกาหน้าบันบนชั้นมุข
ดูยอดเยี่ยมเทียมยอดยุคนธร
นาคสะดุ้งรุงรังกระดิ่งห้อย
เสียงประสานกังสดาลกระดิ่งดัง

บานทวารลานแลล้วยลายมุก
เป็นนาคครุฑยุคเหนียวในเครือวัลย์
สิงโตอัดกัดก้านกระหนกเกี่ยว
ชมพูปานกอดก้านกนกกรม
รูปนารายณ์ทรงจีครุฑาเหิน
รูปอมรรकर्ท่าพระธำมรงค์

ผนังในกุฎีทั้งสี่ด้าน
จำเพาะมีสี่ด้านทวารบัง
มณฑปน้อยสวมรอยพระบาทนั้น ล้วนสุวรรณแจ่มแจ้งแสงอร่าม
เพดานดาดลาดล้วนกระจ่างาม
ตาข่ายแก้วปักกรองเป็นกรวยห้อย
หอมวันรูปเทียนตรลบอยู่อบอาย

เป็นครุฑอัดยืนเหยียบภุขงคัษย้า
กินนรรำรายเทพประนมกร
สุวรรณสุกเลื่อมแก้วประภัสสร
กระจิ่งซ้อนแซมใบระกาบัง
ใบโพธิ์ร้อยระเรงอยู่เห่งหง้ง
วิเวกว้างเวงในหัวใจครันฯ

นำสนุกในกระหนกดูผกผัน
รูปยักษ์ยันยืนกอดกระบองกุม
เทพเหนียวเครือกระหวัดหัตถ์ขยุ่ม
สุครีพกุมขรรค์เงื้อในเครือวง
พรหมเจริญเสด็จยังบัลลังก์หงส์
เสด็จทรงคชสารในบานบัง
โอฬารฟารทองทาฝาผนัง
ที่พื้นนั่งดาดด้วยแผ่นเงินงาม

พระเพลิงพลามพรางพรางสว่างพราย
ระย้าย้อยแวววามอร่ามฉาย
ฟุ้งกระจายรีนรีนทั้งห้องทองฯ

สุนทรโวหาร (ภู่)

สวรรค์ชั้นกวี

สรวงสวรรค์ชั้นกวีรู้จิรตัน
พริ้งไพละเสนาะกรรมวัฒนา
อัมมารมณ์ชมสถานวิมานมาศ
รัศมีมีเสียงเพียงดนตรี
รเมียรไม้ใบโบกสุโนคเกาะ
โศต้นนั้นผันตนไปต้นโน้น
เสียงนกร้องคล่องคำลำนำขับ
ไปรยประทีนกลิ่นผกาสุราลัย
บังคมคลอัญชลีกวีเทพ
ณภพโน้นในสวรรค์ชั้นกวี
ไม่มีเวลาวยในภavn่า
เชยุดดับรับรสบทลบบอง

ผ่องประภัสร์พลอยหาพราวเวหา
สมสมญาแห่งสวรรค์ชั้นกวี ฯ
อันโอภาสแผ่ผายพรายรังสี
ประทีปที่มรสสะจังหวะโยน
สุดเสนาะเสียงนกซึ่งผกโผน
จังหวะโจนส่งจับรับกันไป
ดุริยศัพท์สำนึกเมื่อพฤษภไหว
เป็นกลิ่นในเวหาศหยาดยินดี ฯ
ซึ่งสุขเสพย์สำราญมาณศรี
แลภพนี้ในถ้อยที่ร้อยกรอง
เนาในฟ้าในดินทั้งถิ่นสอง
ซึ่งข้าปองสกุติกวีเอย ฯ

พระราชวรวงศ์เชอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

ธรรมาธรรมะสงคราม

อีกความพยายาม	มนะมุ่งจ้านงร้าย
ก่อเวรปู้วาย	ถูจะพันซึ่งเวรา
เชื่อผิดและเห็นผิด	สิจะนิจจะเสื่อมพา
เศร้าหมองมีผ่องผา	สุกะรีนฤดีสบาย
ละสิ่งอกุศล	สิกมถจะพึงหมาย
เหมาะยิ่งทั้งหญิงชาย	สุจริต ณ ไตรทวาร
จงมุ่งบำเพ็ญมา-	ศุปีศุปีฐานการ
บำรุงบิดามาร-	ครให้เสวยสุข
ใครทำละนี้ไซ้	ก็จะได้นิราศทุกข์
เนนานนสรายุสุข	และจะได้กระไลสวรรค
ยศใหญ่จักมาถึง	กิตติพึงจะตามทัน
เป็นนิจจะนิรัน-	ครย่อมจะหรรษา

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

อิเหนา

ตอน สังคามาระตาแต่งถ้ำ

พระเสด็จลดเลี้ยวเที่ยวชม
เปลวปล่องห้องถ้ำอำไพ
เพดานดารากระย้าย้อย
อักษกลับแก้วมณีอัคคีตาม
มีชะวากว้างเว้งเป็นเชิงชั้น
ฉลกรูปสิงสัตว์นานา
ทั้งเนืองนคั่งเป็นเห็นประหลาด
อันรูปเสื่อสีหมีกระทิง

มีมโนภิมย์แจ่มใส
พื้นลาดลาดไปด้วยเงินงาม
ทองทับประดับพลอยเรืองอร่าม
สว่างวามแววับจับจินดา
ล้วนทองคำทำคั่นกันฝา
คุณเด่นออกมาเหมือนจริง
พฤษชาติเหมือนจะไหวไกวกิ่ง
เหมือนจะอย่างวางวิ้งเวียนวง

สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

มงคลสูตรคำฉันท์

(๑) หนึ่งคือบ่คบพาล	เพราะจะพาประพฤติผิด
หนึ่งคบกะบัณฑิต	เพราะจะพาประสพผล
หนึ่งกราบและบูชา	อภิภูชนิยชน
ข้อนี้แหละมงคล	อดิเรกอุดมดี

(๒) ความอยู่ประเทศซึ่ง	เหมาะและควรจะสุจี
อีกบุญญะการที่	ณ อดีตะมาค
อีกหมั่นประพฤติควร	ณ สะภาวะแห่งตน
ข้อนี้แหละมงคล	อดิเรกอุดมดี

(๓) ความได้สดับมาก	และกำหนดสุวาที
อีกศิลปศาสตร์มี	จะประกอบมบุญการ
อีกหนึ่งวินัยอัน	นรเรียนและเชี่ยวชาญ
อีกคำเพราะบรรสาน	ฤติแห่งประชาชน
ทั้งสี่ประการล้วน	จะประสิทธิ์มบุญผล
ข้อนี้แหละมงคล	อดิเรกอุดมดี

(๔) บำรุงบิดามา-	ตุระด้วยหทัยปรีดิ์
หากลูกและเมียมี	ก็ถนอมประหนึ่งตน
การทำงานกระทำไป	บ่มิยุ่งและสับสน
ข้อนี้แหละมงคล	อดิเรกอุดมดี

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว